

Kort och enfaldig berättelse om Öfverhogdals socken

Av kronolänsman Olof Dalin den 18 januari 1821.

Öfverhogdals socken utgör nord-östra delen av Herjeådalen. Den gränsar i nordväst till Rätan socken i Jemtland, i norr till Hafverö socken i Medelpad, i öster till Ytterhogdals socken i norra Helsingland i söder till Elfros och sydväst till Swegs socken i Herjeådalen.

Socknens område innehåller ungefärligen 2,1/2 á 3 kvadratmil. Inom denna omkrets äro trenne sjöar, nämligen Rosången, Lången och Linsjön. Rosången den störste är belägen 1/4 mil norrut, är ungefär 3/8 dels mil lång och 1/4 dels mil bred, hvarss omkring liggande land och stränder äro mästa delen, icke allenast sten i sten utan sten på sten utom några mindre mossar och kärr. Lången, som är belägen i råskillnaden till Ytterhogdal sockn tillhör mindre delen af Öfverhogdal. Linsjön är liten; den är belägen ytterst emot Elfros sockns område. Dessutom äro mindre sjöar som komma under namn av tjernar, hwilka af olika storlekar äro till antalet öfver 20.

Uti dessa sjöar och tjernar äro inga andra fiskslag än jädde, aborr och mört, samt sällsynt någon lake. Uti Linsjön är jämte arborr någon smärre lax-öring. Uti Håttersåhn, som utgör en del af rå-skillnaden mot Rätan, äga Öfverhogdalsboerne halfva djupet, där höstetiderne fiskas småsik. Uti sammantaget förhållande är fisket mera skadligt än nyttigt, i avseende till dess ringa afkastning, hvarföre nu i sednare tider fiske-lystnaden mer och mer aftagit.

Sjelfwa socknens belägenhet är emellan 2:e stenfulla berg, i en dahl vid Hoaåhn, som vårtiden och wid infallande regn flödar anseendligen, hwaraf de därwid belägna äng befordras till gräsväxt, som gör det hufvudsakliga till hemmanens bestånd.

Åkerjorden däremot är ganska lätt och mycket torr mojord, i frostbenäget klimat; hvarföre forntidens jordbrukare alt intill 1750-talet, icke satte något värde på åkerskötteln, utan arbetade mera på jern-tillverkning af myr-malm. Af detta jern såldes wäl någon del oarbetadt, men större delen däraf uparbetades med handhammarsmide, till sänksten och stora kittlar som

utfördes till Norrige. Norrmännen woro ganska angelägne om sänksten till sin fiskredskap och kittlarne att koka salt uti, hwarföre de ock kallades saltkittlar.

Då åkerbruket således wanwårdades, måste spannmål till behofwet af kokmjöl årligen anskaffas och det mäst ifrån städerna på 17,5 á 19,5 mils afstånd. Till bröd brukades nästan beständigt af furubark; men i sednare tider och i synnerhet från år 1760, började åkerbruket tilltaga, då myror utdikades och odlades till åker swal hvilka blefvo mera frugtbara än gamla åkrarna i synnerhet tjenliga till linsådning och höwäxt. Winter eller höstråg sådning tycktes winna bästa framgången å den gamla torra odalsjorden.

Socknen en annexförsamling under Härnösands stift, tillförnene lytt under Svegs pastorat, men genom Kongl maj:ts Nådiga resolution af den 9 decemb:r 1812 skild och lagd till Ytterhogdals pastorat i Helsingland med all prestelig betjening. I förra tider förrättades ordinarie gudstjenster 6 söndagar om året och lördagarna näst förut, då pastor från Sveg hade 4,5 mil om sommarterne, men 6 mil wintertiderne och komminister som bodde i Lillherdal hade wintertiden 9 mil. Emellan Ytter- och Överhogdal är allenast 1,5 mil.

Kyrkan är af trä ombyggd 1744 prydd med bildhuggarearbete å predikstolen och altaretafla försedd med förgyllning och målning. Wäggarne målade förestäld uti taflor: Jesu märkwärdigaste wandring på jorden, och taket såsom luft och moln. Klockstapeln äfwen af trä byggd 1768, hvarest äro 2:ne klockor, den större om 2 Sk U: 5 L U: ds wikt.

Socknen innehåller efter nuwarande jordebok 5, 1/36 dels gärdesmantal eller 181 trög, däraf 3 äro afgärda och 8:ta äro ökeskatt, brukas och bebos af 21 bönder. Folkmängden är wid 1821 års början gamal och ung, af båda könen 200 personer.

I det hela öfwar hwar och en flit och arbetsamhet, men med ganska liten urskillnad , om sättet hvilka företag mäst lönar. - För nya rön och företag, wisas ännu merändels obenägenhet. Dät är en stor brist att icke konstgödsel tillverkas.

Det ammäna lefnadssättet; af säd måste sparsammast hushållas - hwardagsbrödet i de bättre årswäxterne består litet af det slöaste kornet, blandat i agnarne, hvilket är så allmänt att det icke klandras. Bränwin brukas

icke dagligen i hushållen, utom wissa tillfällen och högtider, såsom jul, påsk och pingst samt midsommar, Mickelsmäss och då prästhelg infaller.

Folkets lynne är merändels glatt, och deras tidsfördrif wid lofgifna tillfällen, brölloper och calaser, utgår på skämt som åstadkommer löje utan att störa fridsamheten med hvarandra. Aldrig slagsmål förspörjes hwarken wid ett eller annat tillfälle; och sedan den nu gällande byordningen utkom till efterlefnad, är aldrig såkallade frimåndagar eller slånk-dagar gängse.

Här är särdeles fridsamt för tjufnader: Innom socknen har ingen tjuf funnits i mannaminnet. Slöjd utom hwad till husbehofs behöfwes, öfwes icke. Här är icke tillfälle att göra sig förtjenster. Utaf den myckna och öfverflödiga skog här finnes, kan ingen försälgning äga rum, i brist af åhns flottbarhet. Teken till malmarter finnas icke.